

Sveriges innovationspolitik måste reformeras

Svensk forsknings- och innovationspolitik har i decennier fördelat stora belopp utan evidens om i vilka miljöer de viktigaste innovationerna skapas. En ny analys av hundra av de viktigaste svenska innovationerna som Reforminstitutet inom kort publicerar tyder på att många statliga satsningar kan ha fel fokus.

Tesen Triple Helix har präglat svensk innovationspolitik under lång tid. Forskare vid Stanford University utvecklade under 90-talets början tesen att om man sätter samman universitet med företag och stimulerar kombinationen med statliga pengar, torde **innovation** uppstå. Detta antagande har sedan dess kommit att utgöra fundamentet för bl.a. Sveriges innovationsstrategier.

En mycket uppmärksammat amerikansk granskning av de 100 viktigaste innovationerna varje år under en 40 års period gav dock en helt annan bild. Universiteten stod bara för sex procent av de viktiga innovationerna, och storföretagens andel har minskat väsentligt. I stället har de flesta innovationerna uppstått i samarbeten mellan enskilda innovatörer och utmaningsdrivna myndigheter som Darpa eller Nasa.

I Sverige har ingen av de många offentliga forsknings- och innovationsutredningarna försökt att utröna i vilka miljöer de viktigaste innovationerna uppstår. Det görs dock i den nya studien av innovationsforskaren Christian Sandström som Reforminstitutet publicerar. I den visas att Universiteten står för 20 av innovationerna. I 80 fall av 100 kom de i stället från uppfinnare, i anställning hos privata företag eller i egen verksamhet. Universiteten har en relativt begränsad roll i innovationssystemet. I en doktorsavhandling från Göteborgs Universitet (2013) visades att universiteten stod för omkring sex procent av patenten i Sverige.

Idag allokerar staten år ut och år in c:a 99% av avsatt ekonomiskt innovationsstöd till just universitet och högskolor - närmare 16 miljarder kronor årligen. Till kategorin uppfinnare (som står för majoriteten av innovationerna) reserveras ynka en procent, 160 mkr, portionerad med varierande regional grad av kapacitet och kvalitet genom ALMI.

Snedfördelningen av resurserna kan också vara en viktig förklaring till "innovationsparadoxen" som ofta påtalats, nämligen att för få företag växer fram ur innovationspolitiska satsningar. Sverige får bäst betyg i innovationsindex som mäter input till forskningen, till exempel OECD, Innovation Union Scoreboard och andra innovationsmätningar som lägger stor vikt vid utbildningsnivån, hur många doktorander som akademika producerar varje år, hur hög publiceringsgrad våra forskare har samt hur stor andel av BNP som staten investerar i FoU (och innovation). Sällan nämns att Sverige enligt OECDs resultattabell hamnar på en genant 55:e plats när det gäller omsatt sysselsättning från innovation.

Mindre uppmärksammat är även att Sverige enligt Innovation Union Scoreboard har sämst innovationstillväxt av EUs samtliga länder (0,3% årligen, mot ettan Portugals 3,9%. Kina har c:a 6%...). Inte heller uppmärksammas att vi tappat i vårt försprång gentemot EUs genomsnitt, från 148% ned till 135% mellan 2006 - 2012.

Vi menar att innovationspolitiken måste bli evidensbaserad. Grundläggande är att regeringen följer upp Reforminstitutets analys och löpande tar reda på var viktiga innovationer tas fram i Sverige.

Med det som måttstock bör sedan olika former prövas för att hjälpa innovatörer och uppfinnare att växla upp antal innovationer, samt att få ut fler innovationer från universiteten än vad som tycks vara fallet idag.

Fler försök bör då göras i linje med det som varit framgångsrikt i USA, att utmaningsdrivna myndigheter vänder sig direkt till uppfinnare i samarbeten eller pristävlingar. Särskilt intressant är också exempel som amerikanska Innocentive som matchar företags innovationsbehov med lämpliga uppfinnare.

Ett svenskt förslag i den riktningen är UTM som på ett smart och enkelt sätt tillskjuter SME-företag produktutveckling från uppfinnare och innovatörer. I upplägget ingår som standard att företaget får en kostnadsfri licens för innovationen mot villkor att företagen själva ansvarar för att den tas till marknaden. Uppfinnaren/innovatören erhåller ersättning i form av royalty först när produkten finns på marknaden. Ett sådant system bygger inte på subventioner till vare sig företag eller uppfinnare. Däremot tar staten på sig kostnaden för matchningsinfrastrukturen.

Hur många år och hur många tiotals årliga miljarder ska det ta innan Sveriges politiker och beslutsfattare med ansvar för innovationstillväxt tar till sig kunskapen om var innovationer egentligen kommer ifrån? I en värld med tilltagande omvandlingstempo och allt hårdare internationell konkurrens har vi inte råd med en innovationspolitik som fokuserar på fel delar av ekonomin.

Stefan Fölster
Örjan Strandberg
Christian Sandström